

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

11. Sept. 1935

T. V.

R. Grünfeld.

Hvor Heden blomstrer.

*Indtryk fra mine Præsteaar paa Heden
i Hammerum Herred.*

O. Lohse & København 1917.

HVOR HEDEN BLOMSTRER

INDTRYK FRA MINE PRÆSTEAAAR
PAA HEDEN I HAMMERUM HERRED

AF

R. GRÜNFELD

O. LOHSE — KØBENHAVN 1917

Tilegnet

Vennerne af den Indre Mission

i

Hammerum Herred.

INDHOLD.

	Side
Forord	7
Hammerum Herred	9
Blandt Guds Børn	21
Gamle Spor	20
Solskin i Stuen	33
Skoven paa Heden	39
Til Paradis med Sang	45
En, der ikke blev træt	50
Morgenvandring	55
Guds Hus	62
Fra Bakkens Top	72
Tilbageblik	76

FORORD

Hammerum Herred!

Det Navn har en egen betagende Klang i deres Øren, som har haft eller endnu har en Præstetjeneste der.

„Det er et Paradis paa Jord,“ forsikrer en af dem, som ser tilbage paa de Præsteaar, han levede der, som hørende til de lykkeligste i sit Liv. Der er en Sandhed heri! En Præst kan vanskeligt finde et dejligere Sted i Danmark til sin Præstegerning og navnlig til sin første Præstegerning; thi det er et Sted, hvor der bliver opdraget Præster, der her bliver ført dybere ind i Præstetjenestens Herlighed, og det paa en saadan Maade, at det bliver dem til Velsignelse hele den øvrige Del af deres Tjenestes Dage. Mange Præster vil prise Gud, fordi de fik Lov til at begynde paa Heden i Hammerum Herred, og de, som senere fik deres Gerning paa andre Egne, vil alle forsikre, at de ikke for alt i Verden vilde

have undværet den Tid, de levede der. Selv fik jeg usigelig megen Velsignelse i Hammerum Herred, og da ganske særlig i Arnborg — Skibild Sogn, hvor jeg fik min første Præstetjeneste.

Jeg føler mig i dyb Gæld til Vennerne derovre, og saa har det da været mig en Hjertesag at prøve paa at afbetale lidt af den store Gæld gennem dette lille Arbejde.

Dem være det da tilegnet i taknemmelig Kærlighed og med Bøn om, at Guds Velsignelse vil ledsage det saaledes, at om nogen af dem faar det i Hænde, de da vil kunne mærke, hvor nøje jeg føler mig knyttet sammen med dem i Vor Herre og Frelser Jesus Kristus.

København, Januar 1917.

ROLF GRÜNFELD,

Præst ved Esajaskirken.

Hammerum Herred.

I ældre Tid hørte man ikke sjældent Hammerum Herred betegne som „Jammerfuld Herred“, og i Navnet Skarrild sporedes en tydelig Hentydning til Skærsilden som Udtryk for, at der ikke var stort bedre at være i Skarrild Sogn end i det omtalte, pinefulde Sted.

Saa øde, saa trist, saa ørkenagtigt var der altsaa! Alle Vegne daarlig Hede og Hede og atter Hede, hvor der var saare langt mellem de fattige Huse, der laa hist og her og var elendige, lerklinede Hytter.

Men den, der nu i vore Dage kører gennem Hammerum Herred — Danmarks største Herred og paa Størrelse med Lolland — enten det saa er med et af de talrige Jernbanetog, der gennemkrydser Landskabet, eller det er med en Postvogn ad Chausseen, vil snart se, at jammerfuldt er der ikke mere; den fordums Elendighed er alle Vegne afløst af Frugtbarhed, og Fattigdommen af solid Velstand, skabt af flittige Hænder paa mager og let Jord.

Opdyrket er der overalt, men endnu er Her-

redet i mangt og meget et Hedeland med Hedens hele ejendommelige Skønhed og tungsindige Stemning.

Her breder den flade Hede sig med vid Horizont, hvor „Ørkenens Luftsyn bor“, og her hvælver Hedebakkerne sig med prægtigt bølgende, bløde Linjer — Hedebakkerne med den duftende Lyng, hvor det er herligt at lægge sig ned en Sommerdag og se op mod den blaa Himmel med de drivende Skyer — —

Bævre Aspen og Enen bringer Afveksling — frisk, skært, grønt i den brune Lyng. Egepurrer kryber henad Bakkens Kam i vredne Former, stynede af Hedens Blæst, der kommer fra Havet ude mod Vest.

Haren springer lystigt af Sted i lange Sæt, og Ræven lurker henne ved sin Grav og behøver ikke at gaa til Gaarde for at bjerge Livet. Heden er Mikkels velforsynede Spisekammer. Agerhønsene flokkes tæt, og om Efteraaret knalder Bøssen lystigt over Husmandslodderne — hver Bondeknøs har jo sin Skyder. Her galer Urkokken og gør sig, pragtfuld som han er med sin Lyrehale, elskværdig for sin mere beskedent udstyrede Mage. De morsomme Engpibere hopper af Sted i alskens Vejr — hverken ænsende Regn eller Blæst. Her har den lille velærværdige Hr. Præstekrave med den hvide Ring om den sorte Hals vældig travlt med at skaffe Føden til Mutter og Børnene — det er en talrig Familie. Fra det tidlige Foraar høres Vibens Skrig, naar den kredser med de

brede Vinger over sin Rede — imellem Stunder ogsaa Hjejls Piben; men fremfor alle Hedens Fugle synger Hedelærken sine glade Sange fra Gry og til Kvæld og

„takker for Livet og Lyset med fløjtende Tunge“.

Dog — Heden svinder mere og mere. For stør-

„Fra Heden ved Herning.“ H. Erichsens Bogh
Eneret.

ste Delen er Herredet et opdyrket Land, hvor store Plantager veksler med veldyrket Agerjord, og hvor Enge og Moser er under fortræffelig Kultur.

Det danske Hedeselskab gør her et stort og fortjenstfuldt Arbejde og staar Befolkningen bi med Raad og Daad. Nogle af dets største Plantager findes i Hammerum Herred, og omtrent alle Steder spores dets Initiativ i de smaa Plant-

ninger og Læbælter, der omgiver Gaarde og lægger Kant om Agre. Engvandingen er af uberegnelig Værdi, og utallige er de Vandingskanaler, der her frembringer Frugtbarhed og Grøde. Særlig bør vel nævnes den store og brede, 3 Mil lange Skernaa-Kanal, der vander et meget stort Areal i den sydlige Del af Herredet, hvor den har forvandlet ufrugtbare, øde Egne til venlige og smilende Landskaber.

Fordums store Gaarde paa mange Hundrede Tdr. Land — hvor der dog kun var en ussel, lille Besætning, lidt Ager eller Græsjord og megen Hede — er udstykkede i mange mindre Gaarde og Husmandsbrug. Mejerivæsnet er i forbavsende Udvikling og afgiver en udmærket Maalestok for den Fremgang, der i de sidste 50 Aar har været kendelig paa alle Omraader. Det er ikke ualmindeligt, at Mejerier i Hammerum Herred nu har den femdobbelte Mælkemængde af, hvad de begyndte med.

Herredet hører vel endnu til de daarligst befolkede Egne i Danmark, men har nu med sine 20—25,000 Indbyggere (eller maaske mere) nu over 3 Gange saa mange Mennesker som ved det nittende Aarhundredes Begyndelse. Alle Vegne maatte Skolerne udvides og nye bygges. Den ene Kirke opførtes efter den anden, og der findes nu ca. 30 Kirker i Herredet, hvoraf $\frac{1}{3}$ er opført paa Steder, som før laa afsides og var ganske øde.

*

* *

Den stærke Udvikling, som i det foregaaende dog kun er antydet, skyldes naturligvis i første Række den prægtige Befolknings Flid og Udholdenhed.

Det er Folk, som af ofte dyrekøbt Erfaring ved, at kun ved ihærdigt og taalmodigt Arbejde faar man Bugt med Lyngen. Der skabes Karakterer med maalbevidste Viljer af disse Mænd og Kvinder, og der opdrages en Slægt, der kan træde værdigt i Fædrenes Spor.

„Der vokser Skov paa Heden,
der vokser ogsaa Mænd,“

synger Johan Skjoldborg, og dette er rigtigt.

Arbejdet staar højt i Ære, og man faar mangen Gang Lejlighed til at beundre det, der er udrettet. Men her, hvor Hedebonden har sin Styrke, har han ogsaa sin Svaghed. Man træffer Selvretfærdighed alle Vegne paa Jorden, men her møder man en Arbejdets Selvretfærdighed, som er dybt indgroet og vanskelig at faa Bugt med.

Det er en meget selvstændig Befolkning, der er vant til at klare sig selv. De kan selv smede og tømre, og ikke sjældent er baade Redskaber og Bohave dygtigt gjort Hjemmearbejde, som ingen Fagmand behøver at skamme sig over.

Hvor man kan det, klarer man sig ogsaa i Sygdomstilfælde med gamle Husraad, og undertiden bliver der vel ogsaa, da der jo sine Steder er langt

til Lægen, sendt Bud til Præstegaarden for at faa et godt Raad hos Præsten eller hans Kone. Jeg er bleven raadspurgt i Anledning af et Hundebid, og skoldede Smaabørn har jeg ogsaa haft under Behandling — heldigvis med Held, og dette bestyrkede mig jo i min Kvaksalveranseelse. Blind Høne finder ogsaa et Korn.

Der er megen Sans for Læsning og Skrivning. Skolens Bogsamling blev flittigt brugt, og ikke sjældent stod der i de lokale Aviser læseværdige Artikler om Dagens brændende Spørgsmaal, af-fattede i et klart og godt Sprog.

Det er i det hele taget en stærkt intellektuelt udviklet Befolkning, der forstaar at danne sig en klar Mening om en Sag, og at udtale sig klogt og vægtigt derom.

Jeg tror, at det er rigtigt, hvad der er bleven sagt, at en Præst vanskeligt faar mere intelligente Tilhørere end i Hammerum Herred.

Trofastheden og Gæstfriheden paa disse Egne er saa velkendt, at det blot behøves at nævnes.

*
* * *

Befolkningen er gennemgaaende meget religiøst anlagt, og Kirken staar i dens Bevidsthed paa et saare højt Sted. Derfor er Kirkegangen ogsaa fortræffelig. Man kan se det glædelige Syn, at om Søndagen er de spredt liggende Kirker altid eller dog for det meste fulde, og det plejer ikke at skræmme Folk, om det er stygt Vejr: de kom-

mer alligevel. Der findes endnu ingen Steder i Landet saa god en Kirkegang som paa Heden.

Der findes ikke mindre end 31—32 *Missionshuse* (fordelt paa ca. 20 Sogne) i Håmmerum Herred, og Møderne plejer at være godt besøgte. Dette gælder ikke mindst Ungdomsmøderne — se blot den lange Række af Cykler!

Det aandelige Liv er i aldeles overvejende Grad præget af *Indre Mission**). Men hermed er ikke alt sagt! Det synes mig, at Troslivet først og fremmest maa karakteriseres som en kærnesund Kristendom, der er lige langt fra en indkapslet, ensidig Retningssnæverhed som fra en overspændt, sygelig Forskruethed. Livet er netop saa sundt og ægte. Troslivets Indhold og Form skal nok vise sig at svare nøje til hinanden, og Bebrejdelser fra Verdens Side for Uærlighed og Upaalidelighed hos Guds Børn hører til Sjældenhederne og er sikkert ganske ugrundede, hvad de vistnok desværre ikke ellers altid er. I Håmmerum Herred har jeg aldrig hørt om, at sligt virkelig var bevist — det var kun løs Sladder!

Det aandelige Liv er ogsaa præget af en stor Selvstændighed og Myndighed. Ganske vist er Præsten anset og bliver som Kirkens Tjener betragtet med en naturlig Ærbødighed, men dette hindrer aldeles ikke, at Lægmandsbevidstheden er stærkt udviklet, og om man end gerne hører

*) For Grundtvigianismen er der ingen virkelig Basis i H. H. Der findes dog en grundtvigsk Valgmenighed i Herning—Gjellerup.

selv unge, uerfarne Præster forkynde Guds Ord, dersom disse ellers har Livets Vidnesbyrd, saa vil Præsten ogsaa ofte stilfærdigt, men myndigt blive retledet, om han skulde begaa et eller andet Fejlgreb. Mange unge Præster har maattet finde sig i, at der blev sat „Skik“ paa dem, men i de fleste Tilfælde vil det ydmygende heri blive mildnet ved Vennernes Kærlighed og Forstaaelse, og han vil snart lære at sige Tak derfor af et oprigtigt Hjerte.

Der skabes Præster i Hammerum Herred, og ikke faa af dem, der siden blev til Velsignelse i vort Fædreland og fik landskendte Navne ved deres store Arbejde i Guds Rige, begyndte i Hammerum Herred.

Dette Indtryk af myndig Selvstændighed i Kristenlivet faar man stærkt bekræftet, naar man kommer med til et af de Møder, som Samfundskonventet i Hammerum Herred afholder. Det hører med til mine prægtigste Minder at have været med til disse Møder — det var simpelthen en Oplevelse!

Indre Missions Venners Samfundskonvent i Hammerum Herred — som dets officielle Navn er — blev i sin nuværende Form stiftet i 1908. Det er vokset op af en naturlig Trang til Sammenslutning hos Vennerne af den Indre Mission i Herning og tilstødende Sogne.

Det var vistnok i Aaret 1905, at Lægfolket fra de forskellige Samfund begyndte at samles i Missionshuset „Bethania“ i Herning til større Møder

2 Gange om Aaret. Det viste sig snart, at Glæden og Velsignelsen, som var over disse Møder, rygtedes til de mindre Samfund, og der kom Henvendelser fra disse om at maatte være med. Samtidig kom Tanken frem at indbyde de Præster, som var Venner af den Indre Mission, og der udgik saa Indbydelse til disse. Tanken vandt Bifald hos de fleste, medens enkelte Præster mente, at Lægfolket skulde have det for sig selv. Et saadant første Møde af Lægfolk og Præster fandt Sted i Oktober 1907, vistnok i Ikast. Møderne blev i Begyndelsen holdt i Herning, men da det viste sig, at Byen med dets Forretningsliv virkede spredende for Mødets Deltagere, idet disse altid havde adskillige Forretninger at besøge, blev det besluttet at anmode Samfundene i de Sogne, hvor der var et Missionshus stort nok til at rumme flere Hundrede Mennesker, om skiftevis at huse Konventet den ene Gang om Aaret (Oktober), medens Mødet om Foraaret vedvarende holdtes i Herning.

I Marts 1908 stiftedes saa det egentlige Samfundskonvent, bestaaende af Lægfolk og Præster, med følgende Regler:

§ 1. Konventet omfatter Sognene i Hammerum Herred samt Engesvang.

§ 2. Hvert Samfund udpeger en Tillidsmand og en Suppleant, der vælges for 4 Aar — og erlægger et aarligt Bidrag af 2 Kr. til Bestridelse af Konventets Udgifter.

§ 3. Tillidsmændene vælger Konventets Be-

styrelse paa 5 Medlemmer. Valget gælder 4 Aar. Bestyrelsen vælger selv sin Formand.

§ 4. Der afholdes 2 Møder aarligt.

§ 5. Samfundskonventet er Kredsforbund under „Kirkelig Forening for Indre Mission i Danmark.“

Bestyrelsen vælger af sin Midte en Repræsentant — som Regel en Lægmand — til at deltage i Indre Missions Sommermøde samt eventuelle Forhandlingsmøder med Bestyrelsen for K. F. f. I. M. Skal der ved saadanne Møder forhandles Sager af vidtrækkende Betydning, forelægges disse forud for Samfundskonventet, der da eventuelt kan vælge Repræsentanten til det forestaaende Møde udenfor Bestyrelsen for Samfundskonventet.

Hovedpunktet ved Konventets Møder er en Forhandling, der som Regel indledes af en Lægmand. Hvor det ofte var en stor Glæde og Berigelse at lytte til en saadan Indledning og paafølgende Forhandling! Vi Præster var enige om, at det var herligt at være fortrinsvis modtagende. Og vi modtog mange Impulser og Opmuntringer, stundom vel ogsaa i al Fredelighed en lille Næsestyver, — men det havde vi jo bare godt af. Vi blev forfriskede og fik fornyet Lysten til at tage fat, naar vi kom hjem igen til vore Sogne.

Blandt de Forhandlingsemner, der alle blev indledede af Lægfolk, skal anføres følgende:

1907: Forholdet mellem de ældre og yngre i Samfundet.

1908: Vort Forhold til Daaben og Korset.

Om den paafølgende Forhandling meddeler Indlederen mig: „Det var en yndig Forhandling; jeg mindes endnu den dybe Ærbødighed, der prægede Forhandlingen. Her er vi ved Kilderne, som Gud har ladet rinde paa Jord for Syndere.“

1911: Guds Rige bestaar ikke i Ord, men i Kraft.

1912: Den skjulte Side af en Kristens Liv.

1914: At bære hverandres Byrder.

1915: Sjælelivets Helligelse.

At Lægfolket træder saa stærkt i Forgrunden, er dog ikke ensbetydende med, at Præsterne er ganske overflødige. Der holdes altid en Bibeltime eller en Prædiken i Kirken af en af Præsterne, ligesom Stedets Præst indleder Dagen med en Morgenandagt, hvor straks Mødets Karakter bliver fastslaaet som et Helliggørelsesmøde ved Afsyngelsen af kraftige Helliggørelsessalmer. Hvor herligt var det da, naar Salmer som: „Staa fast, min Sjæl, staa fast“ — eller „I Lemmer, hvis Hoved har Himlen i Vælde“ lød, baarne af kraftige Stemmer!

Sangen alene var en Gudstjeneste! Mon der nogetsteds i Landet findes en saa kraftig Salmesang som i de vest- og midtjyske Sogne? Den lød saadan, at ens Sjæl blev løftet op fra det lave paa Salmens Tonestige lige ind i Guds Himmell! Mon ikke Englene sang med?

Er Samfundskonventet til stor aandelig Velsig-

nelse for Præsten, saa er dermed det vigtigste ikke sagt. Det vigtigste er den Betydning, som det har for Samfundsfølelsen og Styrkelsen af Troslivet hos Lægfolket. En af Konventets Stiftere, Murermester Pedersen-Riis i Herning, hvem jeg skylder Tak for flere Oplysninger vedrørende Samfundskonventet, udtrykker dets Betydning kort og klart saaledes:

„Jeg tror, at Samfundsfølelsen er bleven styrket, og at mange har faaet Velsignelse til at tro Sandheden i Salmens Ord:

Han er dig nær, skønt ej du kan se
Jesus, din trofaste Ven.“

Foruden Pedersen-Riis har ogsaa Konventets første Formand Provst Nyholm i Holstebro, og den nuværende Formand, Provs. Gøtzsche i Herning staaet mig bi med flere Oplysninger.

Blandt Guds Børn.

Sognet havde faaet en ny Præst. Uden at være nogen ensidig Retningsmand havde han dog sluttet sig inderligt til Vennerne af den Indre Mission, og i Samfundet med dem fik han nogle af sine rigeste og dybestgaaende Oplevelser.

Ganske kort efter sin Indsættelse fik han en Dag Besøg af en af de ældste i Samfundet. Han var en af dem, paa hvis Ansigt man straks kunde se, hvor lykkelig han var ved at være et Guds Barn. Der var Renhed over de furede Træk, og der var Sjæl i Blikket.

Ja, hans Ærinde var da, at han paa Vennernes Vegne vilde spørge Præstens, om de ikke kunde have Lyst til at være med til et Samtalemøde, der skulde holdes i hans Hjem den paafølgende Onsdag Aften. De plejede at holde Samtalemøde hver anden Onsdag, og det vilde da glæde ham selv og Vennerne, om Præstefolkene vilde være med. Det lovede Præsten ogsaa med Glæde, og da Dagen kom, gik de til det første Møde med megen Forventning. Og de blev da heller ikke skuffede! Da de kom, blev de ikke blot modtagne

med Venlighed, men med en saadan hjemlig Lige-fremhed og Tillid, saa de lige med det samme følte, at her var deres Plads — nu boede de midt iblandt Guds Folk. Saa blev det da til stor Berigelse og Opmuntring, ikke mindst i svære Tider, for dem, at de vidste, at Guds Børns Kærlighed og Forbøn dannede et Hegn om dem.

Jævnlig kom der da ogsaa kærkomment Besøg i Præstegaarden af troende Venner, der følte Trang til at være lidt sammen med deres Præstefolk. Traktementet traadte altid i Baggrunden ved saadanne Lejligheder, men en Kop Kaffe med hjemmebagt Kage hørte jo dog til efter Landsens Skik. Stille og under nogen Nøden blev den sat til Livs. Konerne satte sig yderst paa Kanten af Stolen — i deres Hjem sad de aldrig med til Bords, naar der blev budt Kaffe, men stod med Kanden henne ved Døren til Køkkenet. Naar saa Kaffen med et „Tak for Spisen“ var sat til Livs, og Mændene havde faaet Ild paa Piben eller en af Præstens Cigarer, og Konerne faaet Bindetøjet i Gang, saa sad man hyggeligt og fortroligt sammen og skiftede Tanker om mangt og meget, men mest dog om de Ting, som hører Guds Rige til. Ja, saa gik Timerne hastigt, og inden man vidste af det, var det bleven silde, og en afbrød Samtalen med den Bemærkning, at det nu vist var bedst „at komme te'en“, og efter at saa Præsten havde holdt en kort Andagt, gik Vennerne lige saa stilfærdigt, som de var komne.

Bedst følte dog de helliges Fællesskab ved de

velsignede Samtalemøder. Disse holdtes enten i Missionshuset eller — og det blev som Regel foretrukket — i Hjemmene, der da skiftedes til at give Husly. Husfaderen — undertiden Præsten — indledte da med Bøn og med Gennemgang af det Skriftstykke, der skulde være Genstand for den Aftens Samtale.

Bibelen! Guds Ord! Ja, hvor de elskede det! Her var meget nyt at lære for Præsten, som endnu ikke rigtig havde rystet Universitetslæsningen af sig, og som uvilkaarligt syntes, at til Læsning af Bibelen hørte en lærd Fortolkning og en videnskabelig Dissekerkniv. Det opdagede han hurtigt, at den fjerneste Antydning af Bibelkritik her vilde blive skarpt afvist. Og hvem vilde saa nænne at saare Hjerterne, som elskede deres Bibel! Saa tog de saa frisk og forstandigt paa Guds Ord, og til sin Beskæmmelse maatte Præsten, der dog kunde noget Exegese, indrømme, at de fik langt mere ud af Bibelen, end han med den tørre Uddannelse havde faaet. Bibelens Ord var Liv og Aand, og som en af dem sagde: „Der er ikke et Ord for lidt i Bibelen, og ikke et overflødigt. Bibelen er tilstrækkelig, og Gud har ordnet den saadan, at den ikke kan tænkes anderledes og bedre.“ Bibelen er Regel og Rettesnor — Lygten for vor Fod og Lyset paa vor Sti. Hvor det da blev en Oplevelse at læse Bibelen paa Lægmandsvis — den lukkede sig meget mere op for den enfoldige Tilegnelse, uden at dog derfor selve Bibelstudiet derved fik mindre Værd

— tværtimod: det blev mere levende og frugt-
bart, men den negative Kritik blev grundig be-
gravet!

Hvor var disse Aftener i de lave Stuer ofte ube-
skriveligt rige og velsignede. Da mærkede vi
Samfundets Hjerteslag, og mens vi skiftede Ord
om Guds Riges Ting, og Samtalen bundede dybt
i de ældres Erfaringer om Guds mangfoldige
Naade — ja, da blev der højt til Loftet under de
lave Bjælker. Da glemte vi Tid og Sted, og naar
vi dertil sang vore Salmer og Sange, da skete det
de mange Gange, at vi følte Herrens Nærhed,
mens „under Sang med det vingede Ord Sjælen
af By over Stjerneerne for.“ Da blev vi rige baade
paa Guds Visdom og Kundskab ved Naaden i
Jesus Kristus.

Saa sluttede Aftenen med en Andagt og som
Regel med Salmen: „Brødre og Søstre, vi skil-
les nu ad,“ — og naar da Præsten med sin Hustru
gik hjem over den stille Hede, da var det med
Følelsen af den Rigdom, der har fundet sit her-
lige Udtryk i Sal. 133, V. 1:

„Se, hvor godt og hvor lifligt er det, at Brødre
ogsaa bo tilsammen.“

Var det en Fryd at være sammen ved disse Mø-
der, hvor meget herligere blev det da ikke, da
Vækkelsen kom — den længselsfuldt ventede og
nedbedte Vækkelse!

Der har i Grunden altid været Vækkelse i
Hammerum Herred; thi den hellige Ild brændte
jo alle Vegne, og den tændte mange nye Steder;
men i enkelte af Sognene havde der dog i lang

Tid været stille og næsten dødt, og i Arnborg—Skibild Sogn sukkede vi efter Vækkelse og bad i lange Tider om, at den maatte komme, for at flere Sjæle kunde blive frelste.

Der blev saa ofte spurgt af Venner fra andre Sogne: „*Sker der noget hos jer?*“ Da kunde man jo svare: „Jo, der gør — der sker dette, at Søndag efter Søndag bliver Ordets Sæd saaet, stundom med Graad, men dog i Tro paa, at Herren i sin Tid vil unde os at hjembære Negene med Frydesang.“

Dersom Præsten ellers forkynder Ordet i Aands og Krafts Bevisning, som den, der selv lever af Ordet, og som den, der stadig beder om, at Gud vil bruge hans i sig selv fattige Vidnesbyrd til at herliggøre Jesus for Mennesker, da er det i Sandhed *store* Ting, at Ordet forkyndes Søndag efter Søndag, og da bliver Gudstjenesten ikke en dagligdags, ret ligegyldig Handling, men den bliver en *Begivenhed, hvor der sker noget.*

Dersom Præsten — maaske efter aandelig Kamp og megen Bøn — er naaet til at se sin Gudstjeneste under dette Synspunkt, da gaar han trøstigt til sin Gerning, thi han ved, at han arbejder under den store, herlige Sædemands Forjættelse. Kommer Høst ikke i Morgen — ej heller til næste Aar — den skal nok komme i Guds Time, selv om han selv ikke faar Lov til at bære Negene hjem!

Alligevel forstod vi saa godt Spørgsmaalet: „*Sker der noget?*“

Og det var jo det, vi længtes efter, og som vi

bad om. Af og til kom jo en enkelt Sjæl og vilde med i Guds Rige, og det var jo altid en stor Glæde — men det, vi længtes efter, var at mærke Aandens Sus over hele Sognet, og da Tiden dertil var bestemt af Gud, gav han os ogsaa den Naade at opleve en god og frugtbar Vækkelse.

I flere Aar havde vi haft Missionsuger, uden at der sporedes nogen Bevægelse. Men saa — pludseligt og dog længe forberedt kom Vækkelsen virkelig, og vi, ja vi var som drømmende.

Hvordan sligt kommer, kan vel ikke forklares, og det kommer vel paa forskellig Maade, men hos os mærkedes der straks en forunderlig Stillehed og Forventning over det første Møde. Vi følte det saaledes, at det var Guds Aand, der arbejdede. Og et godt Tegn var det jo ogsaa, at Folk *vilde* ikke gaa hjem! Saa maatte der da holdes Eftermøder, og næsten hver Aften lagde Herren nogle til, som lod sig frelse — Mænd og Kvinder, gamle og unge!

Der sad den kæmpemæssige Lars Post og græd ganske stille, mens min gode Ven, Missionæren, talte med ham saa kærligt og indtrængende, indtil han omsider med megen Bæven fik „givet sig over“ — som de sagde. Her laa en ung Snedker paa Knæ og bad om Frelse, og her stod en lille Kreds af Konerne om en af deres og glædede sig med hende over, „at der var taget Billet til Himlen“ til hende. Det Udtryk i Missionærens Prædiken havde givet hende Fred. Da oplevede vi, at en Kone kom og priste Gud, grædende af Glæde

over, at hun havde faaet baade Mand og Datter med. Og mange andre herlige Ting fik vi at se.

Det var en Tid, der lagde Beslag paa alle Kræfter baade legemligt og aandeligt, men det hele gik som med Sang, og over Samfundet var der stor Fryd; nu opfyldtes paa os Højsangens skønne Ord:

Fot. C. Jørgensen,
Herning.

Missionshus i Arnborg.

Arkitekt Gullev,
Herning.

„Vinteren er forbi, Regnen er gaaet over og dragen bort. Blomsterne er komne til Syne i Landet, Sangens Tid er kommen, og Turtelduens Røst er hørt i vort Land.“

Men for Præsten var det en usigelig Opmunt-ring at se lidt af Høsten og faa Lov til at opleve noget af Høstmandens Glæde.

Gamle Spor.

Den, der har færdedes meget i jyske Hedeegne, vil have lagt Mærke til, at der ofte i Nærheden af Vejene, især ved Hovedlandevejen, i Lyngen findes en hel Række Furer ved Siden af hverandre, stundom en Snes eller der omkring — alle sammen parallelle. Et Stykke fører de langs Vejen, snart nærmere, snart fjernere — pludselig bøjer de ind mod Vejen, forsvinder og kommer lidt længere fremme til Syne igen paa den modsatte Side, indtil de bliver helt borte, — dèr hvor Heden maatte vige for Plantning eller Agermark.

Alle disse Furer er gamle Hjulspor, Minder fra den Tid, da enhver banede sig sin egen Vej gennem Lyngen over den store Hede. Var et Spor skaaret for dybt ned i Sandet eller af anden Grund blevet ufarbart, saa dannede man et nyt ved Siden af det gamle. Heden var Allemandsvej, og der var god Plads. Her agede de saa, de gamle Hedeboere, med deres Studekøretøjer langsomt og trent ad de sandede Spor til Marked — for Hammerum Herreds Vedkommende til

„Lundmarked“, der holdtes om Efteraaret i Gelleruplund ved Herning og nu i Herning selv —; her maatte der gøres Indkøb for hele Aaret, da Vejene var lange, og det var besværligt at komme til de fjerne Købstæder. Endnu ses af og til disse hyggelige Studedeforspand i Hedeegnene og minder om de gamle Tider, hvor man havde bedre Tid end nu, da det skal gaa med Automobilfart.

* * *

Naar man taler med de gamle derovre paa Heden, kan man ogsaa finde mange gamle Spor, der strækker sig ned gennem Tiderne, og som det lønner sig at følge.

De gamle vil gerne fortælle; de er ofte snakksomme og taknemmelige, om Præsten vil give sig Stunder og lytte til Minderne. Saa trædes de gamle Spor. Undertiden kan det nok knibe lidt for dem at komme i Gang. Gamle Folk kan være noget „fjale“, d. v. s. generte, maaske endog lidt mistænksomme overfor den, de endnu ikke rigtig kender og har Tillid til, men er den Side af Sagen først i Orden, saa gaar det af sig selv.

Ikke faa af de gamle Mænd sad inde med adskillige Krigserindringer, og Krigen havde trukket dybe Furer i deres Liv. Og gik de saa ad de gamle Spor, saa kom Krigsmedaillen med det falmede Baand op af Skuffen og blev betragtet som et Klenodie, de var stolte af. Eller der var endnu tydelige Ar af Saar — de var næsten lige saa me-

get værd som Medaillen. Rørende var det at se saadan en gammel Veteran med Medaillen paa Brystet en Gang, da Kong Frederik VIII besøgte Egnen.

Han skælvede af Bevægelse ved at blive ført hen til Kongen, der talte venligt med den gamle. Saa straaledede de Øjne, der ellers var lidt matte! Og da Kongen saa til Erindring lod den gamle overrække et Guld-Tyvekronestykke, ja, da kom Taarerne frem — det var en stor Skat, som blev vendt og drejet og holdt godt fast.

Det var et gammelt Spør, der blev opfrisket paany, og det var kønt at se paa.

Eller det var Fortællinger fra den Tid, da Guds Ord var dyrt i Landet, og de hellige maatte gaa baade 3 og 4 Mil for at komme i en Kirke, hvor en troende Præst forkyndte Ordet. Hvordan de da stod tidligt op, — før Solopgang, og tog Mad med for den hele Dag og begav sig paa Vej med Træskoene under Armen for paa bare Ben at gaa til Kirke — ja, vel kunde det være „træls“ nok, og dygtig trætte kunde de blive, men det var dem en Fornødenhed at faa Næring for deres Sjæle, og naar de tænkte tilbage paa de Tider og sammenlignede dem med den nuværende, hvor Kirken laa dem nær, og hvor der næsten alle Vegne var troende Præster, da faldt alligevel ofte Sammenligningen ud til Fordel for de gamle Dage. Det havde kostet mere at faa Guds Ord at høre, og det var nok saa dyrekøbt, som det er nu.

Det var tydeligt, at hele den Tid havde sat dybe

Spor i deres Liv, og de kunde godt lide, at Præsten forsøgte at faa dem ført ind i disse Erindringer.

Om deres egen Omvendelse fortalte de ogsaa, men aldrig meget, og gjorde de det, var det paa en forunderlig stilfærdig og beskeden Maade, saaledes som man vil tale om sine helligste Minder.

De gamle Koner havde jo ogsaa deres Minder, men deres Liv havde ikke været saa bevæget, mest holdt sig indenfor de fire Vægge, og helst fortalte de om Ting, der var knyttede til Hjemmet.

Undertiden hændte det, at de maatte flytte til et nyt Hus, naar de unge fandt, at den gamle Hytte med de lerklinede Vægge og det lerstampede Gulv blev for simpelt, men man kunde mærke, at de følte sig ligesom fremmede i den nye Lejlighed — det gamle, saa vindt og skævt og upraktisk det end havde været, det havde dog været deres Hjem. Dèr havde de haft Livets bedste Oplevelser, dèr havde de fæstet Bo i deres Ungdoms Kærlighed, dèr var Børnene født, dèr gik Vuggen Aar efter Aar, alt medens de store Børn voksede til — under det fattige Tag havde de haft deres store Glæder, og dèr havde de kæmpet sig gennem tunge Sorger, og alle disse Minder kunde de ikke rigtig faa anbragt paa deres rette Plads i det nye Aftægtshus. Det gamle Hjem havde sat for dybe Spor i deres Liv, og

i Tanken og i Samtale vandrede de ofte ad dem med vemodige Betragtninger.

Nu var der paa de gamle Dage ikke mere Tale om at træde nye Spor. Naar det var gamle Folk, der levede i Troen paa deres kære Frelser, som havde hjulpet dem saa godt gennem Tidernes Omskiftelser, og som altid havde baaret den tunge Ende af Korset, ja, saa var der jo kun eet Spor, een eneste slagen Vej, og *den* førte lige hjem til Herren.

Saa vandrede de den saa rolige og gudhengivne, taalmodigt biende paa den Dag, da Herren vilde løse op for dem. De var rejsefærdige, rede til den „store Flyt“.

En efter en kaldtes de saa hjem — efterladende et kortvarigt Savn hos den gamle Ægtefælle, som snart fik Lov til at gaa bagefter. De skiltes med Tak og med Glæde. „Den Dag Per Knudsen gaar hjem“ — sagde hans gamle Hustru — „den Dag skal Flaget paa *hel* Stang; det bliver en stor Glædesdag, for han gaar jo frelst hjem.“

Og Flaget kom rigtigt op! Siden tænker jeg, at den gamle fromme Hustru har fulgt sin Mand.

Saa udslettes lidt efter lidt Sporene. Der bliver kun et fattigt, synligt Minde tilbage: en græsklædt Tue paa Kirkegaarden, hvorfra ogsaa alle disse gamle med deres Fædre og Mødre, Ægtefæller og Børn skal gaa frem, naar den store Basun lyder.

Solskin i Stuen.

Guds Glæde er Menneskenes Solskin. Derfor kommer der noget lyst og straalende over dem, hvis Hjerte er fyldt af Herrens Glæde, og man kan blive glad ved at komme ind i en Stue, hvor Solopgangen fra det høje har tændt sit Lys. Der kan jo komme Dage, hvor man er tung i Sind, Dage med Graavejr og Kulde — saa er det velsignet at komme ind til Mennesker, der øser af Guds Glædes Kilder.

Maren Nedergaards Hus var kun et ganske lille Hus og tog sig endnu mindre ud, som det laa og trykkede sig ind under Blaabjerg. Kom man sønder fra, førte Vejen over „Bjerget“, en stejl, lyngklædt Bakke, der løftede sig brat op af Hedefloden. Udsigten deroppe var herlig — nedenfor smilede en grøn Eng med græssende Kvæg, og lidt længere borte laa der en Tørvemose, hvor Stak stod ved Stak, og hvor Kærulden blomstrede tæt og lignede nyfalden Sne ved Siden af det sorte Mosevand. Kom man op paa Bakkekammen, var der intet at se af Huset, men

naar Maren havde Mad i Gryden, og Ilden blussede lystigt i Arnen, da saa det ud, som om Røgen steg lige op af Lyngen, og man skulde næsten tro, at der var et Køkken inde i Bakken, hvor Trolldøj lavede Mad. Et Stykke længere fremme gjorde Vejen et brat Sving til Siden og nedad, og saa fik man altid en Fornemmelse, som skulde man dumpe lige ned gennem Skorstenen.

Kom man saa ind i Stuen, plejede de, som kom der første Gang, altid at løbe Panden mod Bjælkerne, saa lavt var der til Loftet. I den inderste Stue var der lige akkurat Plads til to Senge, og mellem dem en smal Gang til et Par Stole, et Bord med en Bibel og et Par gudelige Bøger foruden Salmebogen, og saa henne i Krogen den morsomme Bilæggerovn med Syndefaldet paa den ene og Frederik V paa den anden Side.

For Resten var der propert og pillent. Konen, der var Enke efter Husmand Kræ Nedergaard, skulde nok vide at holde Skik paa Sagerne. Der var vist ikke mange Køkkener i Sognet, der kunde vise Magen til blanke Kobberkar og skinnende Tallerkener. Lille og tyk var hun, og altid havde hun et kønt Smil i det runde, godlidende Ansigt, der tydede paa, at hun kunde være en halvhundrede Aar. Sorg havde hun haft nok af — der var jo den Tid, da Manden laa længe syg og pintes lange Dage og længere Nætter, — saa kom de svære Dage, da hun blev alene og maatte nøjes med at pusle ved Graven paa Kirkegaar-

den. Men det var nu længe siden, og hun havde faaet en ny, herlig Opgave til at fylde Livet.

Opgaven laa henne i den ene Seng. Det var Gamlemor, som laa der med sine 90 Aar bag sig. Men det dejlige var jo, at det var en saare let Opgave, thi Gamlemor var saa taknemmelig for alle Ting, selv de mindste, saa taalmodig og saa sjæleglad.

Hendes Liv havde ikke altid været lige let. Hun havde oplevet baade den ene og den anden Slags, og det var ikke nemt at vide, hvordan det kunde være gaaet, om ikke Herren havde været hos hende og staaet hende bi; men siden sit tre og tyvende Aar havde hun haft Herrens Glæde i Eje, og det forklarede jo meget.

Ja, hvor var hun dog glad, den gamle! Det straaledede ud af det lille Ansigt med Brillerne, og det smittede straks den, der kom ind til hende. Glad var hun trods smaa Kaar, glad trods sit lange Sengeleje, som hun næsten aldrig forlod — hun havde naturligvis Værk i Lemmerne, og det skulde være rigtig bagende Sommervarme, om hun kunde liste lidt ud i den lille Have med Bistaderne mellem Pæretræerne.

Men glædest var hun, naar hun modtog den hellige Nadver. Da var der Højtid i Stuen, der var om muligt endnu renere end før, og der var en stille, salig Forventning over hendes Ansigt. Jesus, hendes kære, trofaste Frelser, traadte hende nær, og der var jo ingen større Glæde for hende, saadan som vi saa ofte sang :

„Min Aand er nu fuld
af Glæde, som ikke kan købes for Guld —.“

Moder og Datter fulgtes altid til Herrens Bord, og for dem var da Glæden dobbelt stor. Saa takkede de inderligt og ydmygt for al Guds Naade og glædede sig ved Tanken om at mødes med Jesus i hans Himmel og dør smage den fuldkomne Glæde, som de her fik en Forsmag paa.

* *
*

Hemmeligheden i deres Liv med de mange Sorger og Savn var dette, at Herrens Glæde var deres Styrke (Nehem. 8, V. 10). Kilderne for deres Glæde var ikke i denne Verden — dens Glæder agtede de for intet værd — men de kunde sige med Salmisten: „Alle mine Kilder er i dig.“

Gud være lovet for Glædens Kilder! De slipper aldrig op, men dem kan tørstende Sjæle øse af gennem alle Tider helt ind i Evigheden, mens alle Verdens Kilder før eller siden bliver som sprukne Brønde, der ikke kan holde Vand.

Det gaar med dette som med Fossen, der styrter ned over Klipperne og aldrig standser med sin Brusen og Skummen. Kan det Vand da aldrig slippe op? Holder det ikke en skønne Dag op med at vælte ned mellem alle de blankslidte Klipper? Nej — Klippen kan slides dybere Aar for Aar, men aldrig vil Fossen standse, aldrig vil dens tordnende Larm holde op, før en Gang det store Verdensur gaar i Staa paa Herrens Bud.

Men hvor er da de mægtige Kilder til Fossens Vandmasse?

Følg saa med langs Elven ad Vejen op mellem Bjergene. Snart er Vejen sprængt ind i Fjeldet, og nedenfor den buldrer Elven afsted, muntert som kaade Drengene — snart følges Vejen og Elven fredeligt Side om Side gennem smilende Dale, hvor Vandet glider saa sagteligt rindende mellem blomsterklædte Enge. Stadig højere opad gaar Vejen, indtil den i store Slyng naar op til de store Vidder, og her ligger saa Forklaringen paa Fossens Gaade: den evige Sne, der klæder Fjeld og Vidde i sin hvide, skønne Dragt, der farves rødgylden hver Morgen, naar

Solen rinder op af Østerlide,
forgylder Klippens Top
og Bjergets Side.

Her er de evige Kilder!

Og dog er jo dette kun „evigt“ i jordisk Forstand, men Guds Børns Glæde har sine Kilder i Guds evige, uforanderlige Kærlighed, der er renere end den hvideste Sne, og om ellers Mennesker vil aabne Hjerterne for Strømmene, der „kommer fra de høje Bjerge svulmende herved,“ da er der Glæde nok til hvert Menneske i alle Tider.

Gamlemor i den lave Stue var ikke den eneste paa Heden, der saaledes daglig drog Vand med Glæde af Frelsens Kilder. Der var mange, mange glade Guds Børn!

Der var de unge med den stærke, jublende

Glæde, som er i Slægt med den skummende Fos,
og som skal omsættes i Arbejde for Guds Rige,
saaledes som Fossens Kræfter kan drive Fabrik-
ker og Kraftstationer.

Men de gamles Glæde ligner Elven, naar den
rinder stille hen mellem Engene og

udvælder aarle, silde
i en klar og dejlig Flod,
gennemstrømmer Livet stille,
gør det frugtbart, smukt og rigt.

Just saaledes levedes Livet i det lille Hus ne-
den for Blaabjerg og blev en Prædiken for
mange.

Skoven paa Heden.

Den, der staar paa en af de saakaldte *Hjortsballehøje*, omtrent en halv Mil Syd for Studsgaard Station i Nærheden af Herning, har en ganske enestaaende Udsigt.

Mod Vest og Nord blaaner der vældige Hede-banker med bløde, bølgende Linier og med hvide Kirker, der lyser i Solen. Paa den opdyrkede Slette neden for Højene ligger Gaard ved Gaard i venlige Haver. Dèr ryger Mejeriskorstenen i Stationsbyen, og dèr glider en hvid, bølgende Dampstribе henover Markerne — det er Toget, der iler af Sted — man kan tydeligt høre det paa Skinnerne. Grønne og gule Agre ligger i lange Striber kantede med Læbælter af Gran eller Fyr — det ligner et stort Skakbræt; ovre paa den anden Side af Sletten, hvor Bakkedraget begynder, kryber Agrene opad gennem Lyngen for at gøre Erobringer fra denne.

Mod Syd og Øst har Udsigten en ganske anden Karakter. Nærmest ved Højene har der for ikke mange Aar siden været et lille Sahara af Flyvesand, men nu staar der en prægtig Fyrre-

skov. Og hvorhen Øjet gaar, er der endeløse Plantager, et eneste bredt, mørkegrønt Klæde, der er lagt hen over Hedejorden og følger Landskabets Former — snart lægger det sig i bløde Folder op over Bakkerne, helt op til den lyngklædte Kæmpehøj øverst oppe med Mindestenen for det danske Hedeselskabs Stiftelse 1866; snart hviler det udbredt over den oprindelige Hede-flade. Hist og her i Plantagen stiger en Røgsøjle op — der bor altsaa en Plantør eller en Skovfoged.

En smuk Sommerdag 1908 var der et stort Selskab af Mænd samlet paa Hjortsballehøj. En Skovrider stod deroppe med Hatten i Haanden og holdt et Foredrag om Hedeselskabets Virksomhed, henvendt til Landets Kongepar, som gæstede Heden og nu lyttede til det friske, fornøjelige Foredrag.

Nedenfor Højen med Flaget, der smeldede i Vinden, holdt de mange Vogne. Hestene nappede af Lyngbuskene og havde aabenbart mest Lyst til at gumle hele den lange udslagne Sommerdag. Men af Sted maatte de jo, hvor nødig de end vilde, og da Foredraget var til Ende, kørte Kongen og Dronningen da ad de støvede Plantageveje i Spidsen for det lange Vogntog.

Blødt og med knirkende Hjul gaar det i det fine, gulhvide Sand, og snart er alting pudret ganske hvidt af Støv. Hestene sveder, og Sveden driver i lange, smudsige Striber ned ad dem. Tungt gaar det i Varmen, der ligger trykkende

mellem Træerne — men alligevel er det en bril-
lant Tur.

Der er meget at se i Plantagen, og der er en forunderlig rig Afveksling. Allerede Terrænet giver Forandring for Blikket, thi vi befinder os her paa den bakkede Hede. Midt i den tætte Skov, der er plantet af flittige Hænder i Tusindtal, kan der aabne sig herlige Udsigter gennem smilende Dale til venlige Marker og en knejsende Kirke, eller man kommer gennem en hel lille Birkeskov, hvis lyse Stammer og lette Løv er som et Eventyr i den dunkle Granskov.

Et Sted er der plantet for fyrretyve Aar siden, og nu staar de dør, de lange Rækker af pragtfulde, tætte Graner med mastehøje Stammer. Her er der mager Hedejord med smaa Grantræer, der skal „ammes“ op af den lave, kraftige Bjergfyr. Saa slynger Vejen sig langs en hvirvlende Aa, hvor Ørreder slaar Smut i Vandet, og fra hvis Bredder Ænder pludseligt flyver ud med tunge Vingeslag, da Vognene nærmer sig.

Videre gaar Toget forbi gammelt, ærværdigt Egekrat, der skyder friske Skud i Læ af de unge, opløbne Graner — et helt lille Vildnis af Buske og mosgroede Egestammer, hvis Grene krummer sig i de mest fantastiske Former og kaster mørke Skygger hen over Aaen, der her breder sig til en lille Sø, kantet af hvide Sandbrinker. Her er der Skovbund af Anemoner og Skovstjerner, og senere blaaner Blaabærret og rødmer Tyttebærret mellem alle nedfaldne eller kap-

pede Fyrregrene. „Sablen“ har været i Gang her og skaffet Luft mellem Bjergfyrrerne til de smaa Graner.

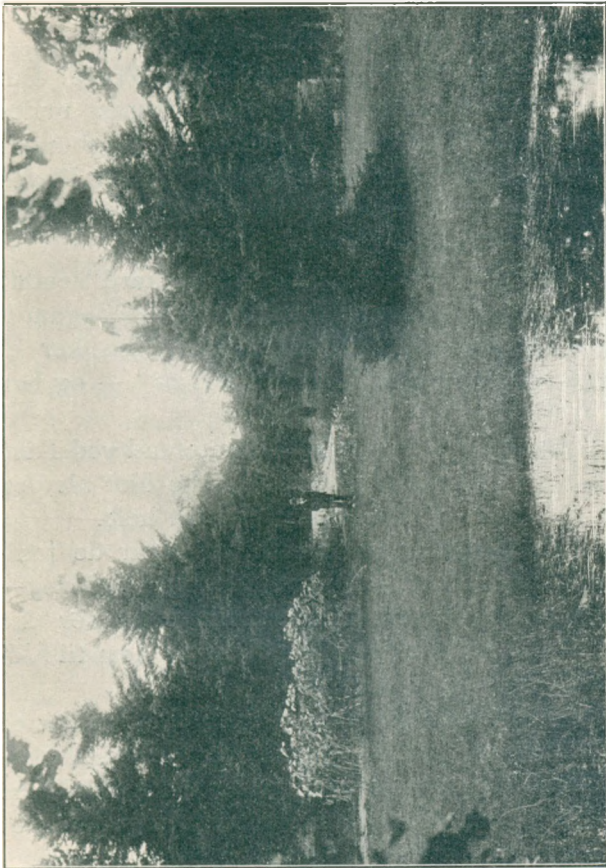
Den stive, ranke Hvidgran skifter med den blødere Rødgran eller undertiden med den prægtige Balsamgran, hvis smukke, blaalige Kogler sidder som Lys paa Juletræet.

Skønnest er Plantagen vel ved Foraarstid, naar Millioner af lysgrønne Skud klæder den ellers dunkle Skov i en ny Kjole — eller naar Hvidgranen blomstrer med karmoisinrøde Lys paa Grenene. Saa er det som et Eventyr af Farvepragt at færdes derinde i den tyste Skov.

Pludselig aabner Plantagen sig for en nypløjet „Brandlinie“ eller for Kartoffelmarker. Midt i den tætte Mark, der lover en god Høst, staar en Buk — den ser paa os et kort Nu med sine store, udtryksfulde Øjne, der har et næsten bebrejdende Blik — saa springer den let med elegante Sæt ind i Skoven.

Og nu kører vi saa over toppede Brosten med Græs imellem ind i den rødlængede Skovridergaard. Hundene giver Hals. Storkeparret paa Reden over Staldlængen letter paa Vingerne, sætter sig ned igen og knebrer lystigt. Høns og Ænder piler til alle Sider under stort Spektakel, mens Kalkunfatter hvæser arrigt og farer frem med udslaaet Hale.

Skovridergaarden med sine hyggelige Stuer! „Kontoret“ med Arkivskabene og Protokollerne og de mange Papirer — et stort Rum med Vin-

Var Hede 1875.

Haven om Birkebæk Skovridergaard.

Fot. C. Jørgensen,
Herning.

duer for begge Ender, og hvor der til daglig Brug udfoldes en intensiv Flid. Dagligstuen med de mange Blomster — den gæstmilde Frues Stolt-hed — og med Kolighed paa en varm Sommerdag i dybe Kroge! Døren til Haven staar paa vid

Gab med Udsigt gennem Haven over en blomsterklædt Eng til Lyngbakker langt ude.

Skovridergaarden med sin herlige Have! Der dufter af Roser i saftigt grønne Plæner under hængende Birketræer. Bækken i Engbunden udenfor Haven er stemmet op og vander Haven i smaa Kanaler — Frugtbarhed og Grøde alle Vegne, i Blomsterhaven som i Urtegaard.

Og saa var „Birkebæk Skovridergaard“ endda for ca. 50 Aar siden en fattig, fattig Hedegaard!

Kongen standser og udbryder: „Men her er jo lige saa smukt som hjemme hos os“ — og han har Ret!

I Grunden er her meget kønnere end ved Kongens Slot. Thi det kønne er jo ikke blot alt det, Øjet ser, men *Arbejdet* bag ved det hele.

Bag alle Plantagens Skønheder staar de jernflittige Mennesker, der plantede og vandede — men Gud gav Vækst. Og de trofaste Tanker, der blev tænkt, før de faste Viljer bragte dem til Udførelse!

Ære være disse Mænd — ligefra Skovrider til den fattige Arbejder, der gaar derude i den stedsegrønne Skov og tjener Føde til Kone og Børn.

Og æret være det Navn, der staar bag det hele:

Enrico Mylius Dalgas.

Til Paradis med Sang.

Tager jeg fejl, naar det forekommer mig, at den Slægt af troende Mennesker, der nu er bleven gammel, brugte Sangens Gave mere end den, der nu lever?

I ethvert Tilfælde elskede de gamle at synge, og kom Præsten paa Besøg hos dem, endte det gerne med Forslaget om at synge en Sang; og sad han ved et gammelt Guds Barns Sygeleje, kunde han næst efter at læse Guds Ord og bede med den syge, ikke gøre noget bedre end at tage Salmebogen frem og synge.

Og de gamle Missionærer og Kolportører, der saa troligt vandrede af Sted med deres Bogtasker, drog ogsaa syngende frem. De sang, naar de besøgte Folk og ellers kunde faa Lov til at komme indenfor. Det var nu ikke altid, det lykkedes; og det kunde jo ske, at de kom „vel hastigt“ ud igen. Der findes ogsaa paa Heden haarde og kolde Hjerter, som intet vil have med de hellige at skaffe, og det kan hændes — dog sjældent — at en venlig Hilsen med Guds Fred bliver besvaret paa en alt andet end fredelig Maade. Det kunde

naturligvis bedrøve Missionæren for Herrens Skyld — ham selv anfægtede det ikke stort, og han drog sin Vej videre frem med Glæde.

Gamle Missionær N. N. meldte i Reglen sin Ankomst en Uges Tid i Forvejen paa et Brevkort med nogle højst ejendommelige og hartad ulæselige Bogstaver. Han vilde holde Møde den eller den Dag i Missionshuset. Nu kunde det jo ske, at der allerede var andet Arbejde i Sognet ansat til den Dag, eller det kunde af anden Grund være lidt ubelejligt. Det kunde man nu gerne meddele N. N. — men det vilde være ganske unyttigt. Vilde han komme, saa kom han, og det var der intet at gøre ved. Paa den bestemte Dag kom han anstigende. Hen paa Eftermiddagen dukkede den lille, lidt krumryggede Skikkelse op med lodden Kabuds paa Hovedet, Bogtasken over Skuldrene, med lange Fedtlæderstøvler paa og med Stav i Haand. Han vandrede saadan paa Apostlenes Vis fra By til By, fra Hus til Hus, altid glad og altid tilfreds med de Kaar, der blev ham til Del. Foreholdt man ham saa det uheldige i, at han vilde holde Møde den Dag, smilede han blot og mente, at det kunde blive godt altsammen, og om der saa kun kom ganske faa til Mødet, saa gjorde det jo heller ingen Ting. Han var et forunderligt ydmygt Menneske, der kun tænkte ringe om sig selv, og som havde lært Kunsten fra 1 Thess. 5, V. 18: at kunne takke under alle Forhold. Han kunde ogsaa takke for de svære Tider, og da jeg en Gang traf sammen med ham i et andet Sogn

og sagde nogle deltagende Ord til ham i Anledning af, at han havde mistet sin gamle Hustru, saa sagde han ganske stille: „Ja, det er et stort, stort Savn, men det er ingen Sorg.“ Nej, der var ingen Sorg, for hun var gaaet frelst hjem til Jesus — det var da kun Glæde, som der var megen Grund til at takke for. Og takke, det gjorde han.

Naar saa den gamle var kommet indenfor, fik han jo de langskaftede af og stak i et Par vældige Sivsko, der gerne stod til Raadighed for slige vejfarende Folk. Støvlerne blev saa stillet ved Kakkelovnen. En Kop varm Kaffe med Brød kom jo ogsaa snart paa Bordet, og saa satte han sig til Bords og foldede de gamle Hænder til Bøn — en lang Bøn. Først en barnlig Tak til den himmelske Fader for Mad og Drikke og for naadig Beskærmelse. Saa en hjertelig Bøn for dem, der „bor i dette Hus“ med deres Børn og alle deres kære — om, at dette Hus maatte blive bevaret for „Ildsvaade, Røvere, Tyvepak og alskens Djævelskab.“ Først saa kom Kaffen indenfor Væsten, og den gjorde godt efter den lange Vandring. Han mindede mig altid om den gamle Elieser, Abrahams Svend, der ikke vilde spise, før han havde udtalt sin Herres Ærinde (1 Mos. 24, V. 33).

Mange Gange spurgte han saa: „Maa a syng' en Sang?“ Og saa kom Sangen — 12 til 14 Vers eller deromkring! Det var nu just ikke nogen musikalsk Nydelse at høre paa, men kønt var det alligevel, og jeg er vis paa, at de Toner gik den

lige Vej fra Jord til Himmel, og at de lød lifligt i Englenes Øren.

* * *

Det hændte undertiden i det ganske tidlige Foraar, naar de første Blomster er vaagnede, og Viben har lagt Æg, at Vejret var yderst ubehageligt, saa at Køreturen til Filialkirken just ikke var opmuntrende. Naar Regnen saadan ustandseligt sivede ned og løb ned ad Kinderne, ned under Tøjet, og naar Hesten i sin Misfornøjelse med at skulle ud af den lune Stald, luntede dovent hen ad den opkørte, tunge Vej — ja, saa kunde det jo undertiden knibe med Humøret.

Da har jeg mangan Gang pludselig hørt jublende Lærkesang højt oppe i Luften. At Hedelærken kunde hænge dør under Skyerne og kime Foraaret og Glæden ind, naar Solen skinnede, og Himlen var blaa — deri var der jo intet mærkeligt, men at den saadan kvidrede ufortrødent i Blæst og Regn og Kulde — det var knap til at forstaa. Det var rimeligere, at den krøb sammen i den tætte Lyng eller hyttede sig bag en Plovfure.

Lærken *maa* synge. Den er Glædens Missionær af Guds Naade; den *maa* synge Skaberens Pris — derfor er det, at den gaar „den lige Vej fra Jord til Himmel.“

* * *

Det syntes mig, at mange Guds Børn paa Heden var i Slægt med Lærken, naar de, trods Træthed og Savn og Livets Genvordigheder, under skiftende Kaar drog til Paradis med Sang.

Saa føjede ogsaa dette sig som et smukt Billede ind i mine Præsteminder fra Heden.

En, der ikke blev træt.

Et af de elskeligste Guds Børn, jeg har truffet, var gamle Hanne Væverpige. Egentlig hed hun Johanne Hansen, men blev til sin Død aldrig kaldt andet end Væverpigen, skønt hun var henvend de halvfems, inden hun fik Hjemlov.

Hendes pyntelige, lille Hus laa i den frugtbareste Del af Sognet og var et Aftægtshus til en nærliggende Gaard, hvis Beboere viste hende al mulig Kærlighed. Det laa midt i en lille Have, der var omgivet af et højt beplantet Dige, der gav Læ for alle Vinde. Der var noget symbolsk i dette. Hun var som en sart, lille Blomst, der kun kunde trives, dersom den blev skærmet paa alle Kanter mod Blæst og Slud. Derfor blev der ogsaa taget saa nænsomt paa hende af alle Mennesker. Hun kendte ikke stort til Menneskenes Træskhed, men hun tænkte, kærlig og mild, som hun var, vist kun godt om alle Mennesker. Det vilde have været Synd at rive hende ud af disse Forestillinger og udsætte hende for de skarpe Vinde, der blæser i denne Verden. Den skrøbelige, lille Plante var da snart gaaet ud.

Gennem et smalt Led kom man ind i Haven. Alting var pynteligt her. En flisebelagt Gang delte Haven i to Dele, — til højre en køn Blomsterhave med Roser, Asters og Levkøjer ordnede i Bede, der var kantede med Østersskaller, — til venstre Køkkenhaven med nogle ualmindelig gode Jordbær — det var, som hvilede der en lykkelig Haand over det hele. Alt trivedes, og Frugttræerne bugnede af Frugt. Hanne passede det hele ganske alene. Men med sit Arbejde i Haven tænkte hun mindst af alle paa sig selv — at glæde andre med lidt fra Haven, Blomster eller Frugt, var hendes største Fornøjelse. Helst gjorde hun det ganske ubemærket. Hvor ofte stod der ikke i min Vogn, naar jeg havde spændt fra i Nærheden eller ved Kirken, en Kurv med de herligste Jordbær eller med anden Frugt. Den var kommet „ganske af sig selv“. Jo, Hanne forstod at glæde. Takkede man hende, blinkede der blot et morsomt lille polisk Glimt i Øjet.

Kom man ind til hende i Stuen, var der igen dette Præg af Pyntelighed udbredt over det hele. Der var saa ualmindelig propert i alle Krogene; Gardiner, Sengetøj og Duge var altid snehvide. Hun blev aldrig træt af at holde Orden paa Sagerne, skønt hun var skrøbelig og rystede paa Hænderne.

At gaa derfra igen uden at have faaet et eller andet beskedent Traktement, var naturligvis utænkeligt. Med sine yderst smaa Midler vidste hun ikke alt det gode, hun vilde gøre den, der

besøgte hende. I det hele taget er jo Gæstfriheden paa Heden ualmindelig stor, og det var altid næsten en Sorg, naar Præsten ved sine Besøg maatte erklære, at nu var det umuligt at faa en Draabe Kaffe mere ned. Man kunde jo omtrent drukne i Kaffe. Men at sige „Nej Tak“ til Hanne — det vilde have været Synd. Det var hende ikke blot en Glæde at byde paa noget, — i Reglen hjerteformede Vafler og Limonade eller lign. — men det var hende ligefrem en Fest, og skønt det ofte kunde være svært nok at faa Plads til de hjerteformede, saa maatte de jo ned — men saa havde man ogsaa den store Fornøjelse at se, hvor tilfreds og glad Hanne var derved.

Naar hun saa, efter at den materielle Side af Sagen var bragt i Orden, satte sig til Rette i sin gamle Kurvestol og stoppede Puderne ned om sig, saa kom den aandelige Side, og atter her følte jeg det ofte saadan, at hun alene var den givende. Det var saare opbyggeligt at høre hende tale om de Ting, der hører Guds Rige til.

Men helst skulde hun ses i sin Væverstol. Det kneb lidt med at komme til Sæde, men var hun først anbragt, saa blev den skrøbelige, lille Skikkelse som forvandlet. Der kom noget spænstigt over hende, og man saa straks, at hun beherskede sin Væv til Fuldkommenhed. Brillerne blev sat paa, og i sine milde Øjne fik hun et bestemt, energisk Udtryk. Hun skulde nok øjeblikkelig opdage den mindste Fejl. Se, hvor flinkt hun kunde kaste Skytten gennem Rendingen, og se,

hvor nøje hun kunde beregne alle de Ting, der skal til, for at Arbejdet kunde blive fuldkomment. Hun var som sammenvokset med sin Vævl! Spurgte man hende, om hun ikke blev træt paa sine gamle Dage af Arbejdet, der tilsyneladende maatte overstige hendes Kræfter, fik man altid det Svar, at saalænge hun kunde gøre Nytte med sit Arbejde, skulde Gud nok give hende Kræfter.

Hun var i Sandhed et gudfrygtigt Menneske, der levede med sin Frelser, daglig læste meget i sin Bibel og Salmebog og jævnlig modtog Nadveren i sit Hjem. Skønt Kirken laa ganske tæt ved hendes Hus, kom hun dog kun sjældent til Gudstjenesten, fordi det kneb med at gaa. Det var hende naturligtvis en stor Sorg, men des glædere var hun, naar det lykkedes hende at komme med i Guds Hus. Og Menigheden fandt det ganske i sin Orden, at jeg da altid stod ved Siden af hendes Plads i Stolene og prædikede derfra, for at hun, der var meget tunghør, kunde faa noget Udbytte af sin Kirkegang. Dette blev forslaaet mig af hendes Venner, og det gik udmærket an.

Hun var altid rede til at gaa hjem til Herren, og der var jo heller intet, der holdt hende tilbage hernede. Hun var forunderlig selvløst og havde Lysten til at bryde op og være sammen med Kristus, thi dette, syntes hun, var saare meget bedre, men hun vilde skikke sig i Herrens Vilje og bie stille paa hans Time. Hun vidnede ofte paa en stilfærdig og yndig Maade om sin Frelser, og

Øjnene stod fulde af Taarer, naar hun talte om hans Naade mod hende.

Jeg ser hende endnu for mig, da vi tog Afsked med hinanden for sidste Gang: hun stod ved Døren til sin Stue, lidt krumrygget, støttet til sin Stok og med taareblændede Øjne. Hvor de Øjne da lyste af Kærlighed og Bedrøvelse! Da kunde jeg med Sandhed tage hendes Haand og sige til hende: „Nu faar De have Tak for alle Ting, Hanne — De har været mig til Velsignelse.“

Siden er hun, der aldrig blev træt, saa gaaet hjem i Fred til sin elskede Frelser. Hun hører til de mange Venner paa Heden, som jeg glæder mig til at mødes med foran Naadens Trone.

Morgenvandring.

Dejligt er der paa Heden!
Vel kan den være klædt i Sørgekappe, naar Slud og Regn i den mørke Tid farver det hele graat i graat — saa er der trist. Men naar Solen kaster sin Glans henover Lyngens brune Land, da er der skønt. Eller naar Sneen lægger sit hvide Tæppe over Flader og de blødt rundede Bakker, og Granerne ser dobbelt grønne ud, mens Skyggerne langs Hegnet bliver blaa i den klingende Frost, da er der herligt paa Heden.

Men skønnest er den i September, naar Lyngens Purpurkappe er bredt over den, og Himlen er blaa og Luften frisk.

Følg med ud en tidlig Septembormorgen, men tag vandtætte Støvler paa, for alting er drivvaadt af Duggen.

Taagen er knap lettet endnu — den ligger graahvid over Engen og hænger fast hist og her i Plantagen, hvorigennem Vejen fører, der gaar til Skolen, som Præsten vil besøge for at hilse paa Læreren og høre lidt paa Undervisningen.

Fra Præstegaarden gaar vi gennem Landsbyen,

der med sine nye, ensformige røde Huse med Cementstenstage bærer Præg af Kedsommelighed ved Siden af de gamle, hyggelige Gaarde med hvide Gavle og Straatag. Der ligger Købmandens Hus, og Ole Købmand staar selv i Døren og ryger en Morgenpibe — man kan mærke den skarpe Lugt i den dejlige, friske Morgenluft. Der veksles et Par venlige Ord. Saa gaar vi forbi Mejeriet, hvor Mælkevognene holder i Række, og hvor der rasles med de tunge Mælkespande, medens de pjuskede „Russere“ staar og damper i den aabne Mejeristald. Dampmaskinens taktfaste Stempelslag lyder omkap med Centrifugernes hastige Snurren. Der staar en Em af varme Dampe ud fra Mejeriet — næsten som en Taage, og der dufter af Mælk og friskkærnet Smør.

Travlhed er der, men der bliver dog Tid til en frisk Morgenhilsen fra Mælkekuskene. Et Par af dem er blevne omvendte og smiler dobbelt venligt til Præsten.

Forbi Smedjen, hvorfra det lyser fra den glødende Esse, mens det klænger lystigt fra Hammer og Ambolt.

Videre forbi det pyntelige Missionshus. Her er Jordan stærkt optrampet fra Mødet i Gaar Aftes — et velsignet Møde med mange Mennesker og megen Stilhed under Ordet. Der skræbes derinde med Bænkene — altsaa gør Lone allerede rent, hvilket nok kan gøres nødig, saadan som Føret var efter al den Regn.

Nu bøjer vi af fra Hovedvejen og slaar ind paa Skolevejen paa Bakkeskraaningen.

Her er vidunderligt. Edderkopperne har gjort et dygtigt Morgenarbejde og spundet deres fine, lette Væv fra Gren til Gren, fra Top til Top. Det er, som om Alfer har bredt et Slør blødt og nænsomt over hele Plantagen, og Duggen har broderet sine klare Perler ind i Slørets Traade. Solen spejler sig i hver Draabe — smaa glimrende Diamanter, der spiller i alle Regnbuens Farver. Man nænner næsten ikke at gaa her. For hvert Skridt gaar der Brist i Sløret — de vaade Traade slaar en i Ansigtet, og Dugdraaberne drysser ned i Lyngen, der blomstrer mellem Granerne.

Højere gaar Vejen. Nu er vi i Højde med Granernes Toppe, og her klædes hele Bakken med den røde Lyng. En Lærke stiger jublende op fra sin Rede faa Skridt derfra og kredser op mod Himlen, mens Lovsangen klinger fra dens lille Strube. Og dèr — vi standser med et pludseligt Sæt — ja, sandelig, dèr ligger i Vejens Sand, der allerede er tørret af Solen, Hugormen, den lede Slange. Et kraftigt Rap af Præstens Stok over Nakken gør hurtig Ende paa dens uhyggelige Liv.

Saa standser vi paa Bakkens Top.

„Kan De se, at her mødes Fortid med Fremtid,“ spørger Præsten sin Ledsager, en Student fra København, der er i Besøg. Og uden at afvente Anmodning om nærmere Forklaring, tilføjer han:

„Kan De se det Egekrat dør? Det er Resterne af Fortidens Egeskove, der dækkede store Dele af Heden. Stolte maa de have været, men ubarmhertigt blev Skovene huggede. Det gjaldt jo om at smelte Jern ud af Myremalmen, som kan give hened 20 pCt. Jern.

Og hvor Menneskene slap, tog Vestenvinden fat og fuldendte Ødelæggelsen. Se, hvor Egepurrerne kryber henad Jorden — alle tvungne mod Øst.“

„Men se nu her,“ fortsætter Præsten, „her har vi saa Fremtiden. Se en Gang ned over Plantagen! Det er Fremtidens Skov, som igen skal til at klæde Jyllands Heder i grøn Dragt. Og læg saa Mærke til de Ege derhenne mellem Granerne! Er det nu ikke kønt? Se, hvor de har rettet sig og ranket sig igen og nu søger til Vejrs mod Himlen! Det kommer af, at de er komne i Læ for Vinden, og nu er de vaagnede til nyt Liv.“

„Saadan gaar det for Resten ogsaa med Mennesker, — synes De ikke? Der blæser saa mange Storme her i Verden, og der knuges saa meget godt og ædelt mod det lave, dør hvor Sjælen skulde have løftet sig mod det høje. Mennesker bliver jordbundne og aandeligt talt forkrøblede som Egepurrerne dør. Men naar de saa bliver omvendte og kommer i Guds Riges Læ i den troende Menighed, saa kan det ske, at de ranker sig og bliver himmelsøgende Mennesker, hvad de var bestemt til fra først af. Lagde De Mærke til Købmanden med Piben før? Han er en af dem,

der nu har rettet sig, og baade han og hans Kone er nu paa Himmelvejen.“

„Naa, vi maa nok videre nu,“ tilføjede Præsten, „om vi skal komme i rette Tid til Skolen.“

Her oppe paa Højdedraget er der rig Afveksling. Vejen slynger sig snart mellem Hederester, snart mellem Kornmarker — nu er kun Stubbene tilbage — eller Kartoffelagre, hvor der snart bliver Travlhed, og magre, ensformige Græsgange, hvor Faarene gaar og græsser, koblede sammen to og to. Dèr staar et Par og kryber sammen i den friske Morgenvind ved Kæmpehøjen, hvor Bævre Aspen rasler med Bladene. Og dèr har et andet Par faaet Tøjret snoet om en Enebusk og rusker forfjamskede i Rebet. Naa — dèr kommer den lille Hyrdedreng, en tæt Fyr paa henved 10 Aar, og befrier dem. Tidligt nok for saadan en lille Purk at skulle vogte Faarene i alskens Vejr og komme hjem ved Aftenstid ofte baade sulten og vaad — den næste Dag skal han saa i Skole, og saadan skifter han.

Hedebonden kræver meget — for meget — af Børnene, men han har jo selv ikke kendt bedre Kaar.

Nu begynder Vejen atter at gaa ned ad Bakke mod Engdraget, hvor Aaen slynger sig i utallige Bugtninger og deler Engen i en Række Halvøer, hvor Kvæget græsser.

Vi kommer over Engvandingskanalen, hvorfra det opstemmede Vand fordeles gennem Renderne til Engene. Det er hele smaa Vandfald, der strøm-

mer ud fra Tudene. Engvandingen hører til Livsbetingelserne paa Heden, og i mange Aar har Hedebonden forstaaet at anvende og fordele Aaens Vand. Først ved de morsomme Strømhjul, der anbragtes, hvor Aaen havde Fald. De løftede Vandet op ved Hjælp af Skovlene til smaa Rrender, og de gik Dag og Nat — klagende og knirkende og brummende. Nu er de forsvundne med deres Støj — men Engene har mistet noget af den ejendommelige Karakter, der før var over dem.

„Jeg savner dem alligevel,“ siger Præsten. „De var saa morsomme. De lignede store Dampskibshjul og kunde frembringe saa mange Lyde. De passede saa godt til Hedens Stemning. Da jeg kom her til Sognet, spurgte den tykke, godmodige Degnekone, der gjaldt for Sognets Orakel, om jeg kunde sove for al den Jamren — nu længes jeg næsten efter den. Naturligvis er Engvandingssystemet, som det nu er, langt mere praktisk — men det minder lidt for meget om den højere Matematik med alle disse Rrender, der maales nøjagtigt ud i Fod og Tommer efter den Vandmængde, man køber.“

Vi gaar videre over Broen og indaander den krydrede Duft fra Porsbuskene, der indrammer Aaen, og kommer nu paa ny over en Engvandingsskanal og drejer hen langs Brinken. Og dær ligger saa Skolen.

Børnenes Raab og Støj lyder i højroestet Forvirring, baade Pigers og Drenges. Læreren kom-

mer frem paa Pladsen og giver et Stød i sin Fløjte. Børnene stiller op og gaar stille ind i Skolestuen.

Vi kommer ind samtidig med, at Læreren begynder med Morgensangen, og fra de skingre Barnerøster lyder det saa :

„Morgenstund har Guld i Mund — —“

Læreren bekender Daabspagten, beder Fader-
vor, og saa begynder Dagens Gerning.

Guds Hus.

Der er Fest i Sognet!
Fra mange Gaarde vajer Flagene, og i Retning af Frederikshede, Sognets vestlige Udkant, er Vejene fulde af Vogne med kirkeklædte Folk, af Cyklister og Fodgængere.

Der skal indvies en ny Kirke, og dermed bliver det Ønske, som Beboerne i Vestdistriktet har næret i flere Aar, da endelig opfyldt.

Med Forventning var den store Dag imødeset, og nu laa der Højtid i Luften. Hvor Sangen lød! Og hvor de lyttede, da Biskoppen i Bispeskrud indviede Huset til Ordets Tjeneste og Sakramenternes Forvaltning. Hedebonden er ikke stærk i at lægge sine Følelser for Dagen; men den Dag brød Stemningen igennem, og der var Taarer i manges Øjne.

Og selv om nu den stærke Stemning fra Indvielsesdagen atter svandt, og Gudstjenesten fra nu af gik sin rolige Gang, saa syntes Præsten dog stadig, at den var præget af dette:

„Vi er i vor egen Kirke — vi har selv bygget den.“

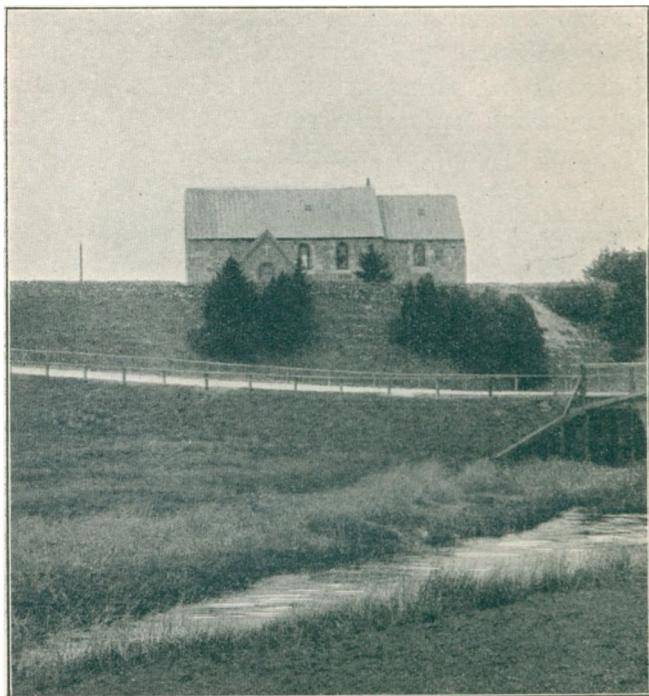
Han forstaar dette saa godt. Han har set Kirken vokse frem af en aandelig Trang i Befolkningen og har været Vidne til den Glæde og Interesse, hvormed man fulgte Opførelsen, efter at mange, maaske stærkt bevægede Møder, hvor Beliggenheden og Planerne drøftedes, var gaaet forud, og han forstaar, at Mindet om Indvielsesdagen længe holder sig levende.

Den nye Kirke er hverken stor eller pragtfuld; den er snarere et beskedent, billigt Kapel — stundom for billigt. Ikke sjældent skrøbeligt. Vejr og Vind er barsk paa Heden. Frost og Regn slider paa Tag og Mur, og der maa jævnlig foretages Udsættelser. Det indre er ofte tarveligt nok, og det kunstneriske Udstyr af Prædikestol og Alter lader undertiden meget tilbage at ønske.

Men alligevel er der hyggeligt — en fuld Kirke er altid hyggelig! I Hammerum Herred er Kirkerne jo næsten altid fulde, og der vil nok, efterhaanden som Heden bliver opdyrket, blive Trang til flere nye Kirker. De fleste Sogne har foruden den gamle Sognekirke en Fialialkirke — et enkelt Sogn, Ikast, endog to, foruden Hovedkirken. Den ene af disse to, Faurholt Kirke, er den sidst opførte Kirke i Herredet — en smuk, hvid Kirke, der passer bedre i Landskabets Fysiognomi end de fleste nye, der er røde og forsvinder i Omgivelserne, saa at man paa længere Afstand næsten ikke kan se dem.

* .
* *

Helt anderledes er Stemningen i Herredets gamle romanske Kvaderstenskirker, der endnu staar som Vidnesbyrd om den store Kirkebyg-

Arnborg Kirke.

Fot. C. Jørgensen,
Herning.

ningsperiode i det 12te og 13de Aarhundrede. Vi skal helt op til Christian den 9des Regeringsaar for at finde en Tid, der var saa rig paa Kirkeindvielser som Valdemarernes.

Kommer man kørende med Toget fra Silkeborg

og har passeret Ikast, hvor en smuk, ny Kirke har afløst den gamle, der brændte, ser man ved Hammerum Station en anselig Kirke med et kraftigt, hvidt Taarn øverst paa en Bakke, omgivet af Gaarde og Haver. Det er *Gjellerup* Kirke, den ældste i Herredet og maaske en af de ærværdigste i Landet. Sin „Daabsattest“ har den i fuldkommen Orden. I en prægtig Overliggersten over en nu tilmuret Dør er der omkring et Kors indhugget følgende Indskrift:

Anno MCXL incarnationis domini est hic fundata sub honore dei domus ista, d. v. s. Aar 1140 efter Herrens Byrd grundlagdes her denne Bygning til Guds Ære (efter P. Köbke: „De danske Kirkebygninger,“ Pag. 32).

Kirken har sikkert været Herredskirke, og flere Motiver i den minder om Partier i Ribe Domkirke. Sidstnævnte Kirke var under Opførelse henimod Midten af det 12te Aarhundrede; men da den Ribe Bisp sammen med de øvrige danske Biskopper og tredsindstyve Præster*) faldt i Slaget ved Fodevig 2den Pinsedag 1134, blev Bygningsarbejdet i Ribe antagelig standset, og det kan da tænkes, at Bygmesteren har søgt Arbejde andetsteds, og muligvis har han faaet Arbejdet ved Gjellerup Kirke og dør anvendt sine Motiver fra Ribe.

Paa den anden Side er der atter et tydeligt

*) Det er herom Holberg siger: »Fattige Studenter havde da Aarsag til at glæde sig ved store Feltslag, hvorudi saa mange Præstekald kunde blive ledige paa een Dag.«

Slægtskab mellem Kirken i Gjellerup og Herredets øvrige romanske Kirkehuse. I Kirkens Indre er der foruden Granit ogsaa anvendt Kvadre af Al (Myremalm), som fremkalder et herligt, fint afstemt Farvespil sammen med Kampen.

Mange af de gamle Kirker, ikke blot i Hammerum Herred, men i det hele taget i Jylland, er kullede og tækkede med Bly. Vejrbidte og graa med aargammelt Mos i Fugerne og Lav paa Graniten ligger de dør, snart paa en blæsende Banke, snart paa Brinken ved Aaen, der ofte ændrede sit Løb i Engene, mens Kirken stod gennem de mange Aarhundreder — oprindelig med ganske smaa, blyndfattede Vinduer, der vel oftest nu i det mindste paa en af Siderne er afløste af store Aabninger, der ikke sjælden har virket forstyrrende i hele Stilen.

Det er et stort Stykke Arbejde, der i sin Tid blev udført for at bygge saadan en Kirke af Kvadre, hvis mangehaande fint nuancerede Farver giver Kirken en egen ejendommelig Karakter, der stemmer saa godt med Hedens mørkladne Præg*). Møjsommeligt blev Stenene slæbt af Bønderne fra Findestedet ude omkring paa Markerne, hvor de havde ligget siden Arilds Tid, da de under Istiden i stor Mængde blev ført hened fra Norges og Sveriges Fjælde, til Byggepladsen, hvor saa Stenhuggerne tog fat og med deres primitive Redskaber dannede de store Kvadre, der

*) Dr. phil. Mackeprang: De danske Kirkebygninger i Danmarks Kirker, Pg. 128.

ofte kunde naa en forbavsende Størrelse — Sten paa to Alens Længde er almindelige, enkelte kan endog være tre Alen lange. Særlig smukt blev Vinduerne, hvis Overligger næsten altid dannes af een Smidsten, Dørkarmen og hele Kirkens Sokkel behandlet, og de smukke Profiler i disse Sten vækker endnu de kyndiges Beundring.

Om Stenene kunde tale, hvor meget maatte da de gamle Kirker have at fortælle! Hvor meget har de ikke været Vidne til under Tidernes skiftende Kaar!

De maatte berette om Uaarstid, som den Gang, da den sorte Død i det 14de Aarhundrede bredte sit Liglagen over Landene, og Dødskløkken klang sørgeligt og dumpt fra Dag til Dag, mens Gaarde uddøde, og Sogne affolkedes, og Kirkegaarden hurtig blev fyldt. Siden den Tid fik mange Kirker deres ensomme Beliggenhed; flere stod helt tomme og blev nedrevne i de følgende Aar.

„Sagnet siger, at det var denne frygtelige Pest, som gav Midtjylland sit forandrede Udseende —; da Befolkningen bortdøde, og Byerne stod mennesketomme, tog Hederne Overhaand, de dyrkede Marker sprang i Lyng, og kun Vejspor og Agerrene vidner nu paa de sorte Flader om fordums Kultur. Vi ved dog kun lidet derom. Men sikkert er det, at der i Middelalderen fandtes en Mængde Kirker ude i de senere Hedesogne, hvor der indtil for faa Aar siden kunde være milevidt mellem Kirkebyerne.“*)

*) Dr. Villads Christensen i »Hedebogen«, Pag. 25.

Og hvad har Kirkerne ikke set af Krige, naar Fjenderne drog skændende og brændende gennem Landet, og Kirken i mere end aandelig Henseende blev et Tilflugtssted — mon ikke den undertiden blev et Forsvarssted med sine tykke Mure og smaa Vinduer — hvem ved?

Og hvad maatte de ikke kunne fortælle om Reformationen, da Billedstormen brød løs, og Helgenbilleder og Vievandskar blev tilintetgjorte, og det katholske Messeoffer afløstes af Nadveren under begge Skikkelser, mens Evangeliets rene Toner lød om Synd og Naade, om Retfærdiggørelse ved Troen alene.

Og hvor maa Kirkerne ikke kunne fortælle om de enkelte Slægters Historier! Slægt efter Slægt søgte derind, og Guds Hus bandt de svindende Slægter sammen.

Fra Granitdøbefonten bares Børnene med Kristennavn ud i Livet, og alt, som de voksede til, fik de deres Helligdagsgang i Guds Hus, knælede foran Herrens Alter som Brud og Brudgom, søgte deres Opbyggelse og Trøst i onde som i gode Tider under Prædikestolen og ved Herrens Bord, for saa en Gang, naar Dødstimen kom, at blive baarne under Klokkklang ind i Kirken til et sidste Farvel, for saa at samles med Fædrene under Kirkegaardens Grønsvær.

Præst efter Præst forrettede Tjenesten herinde, forskelligt udrustede, under skiftende Kaar, men alle i den samme Herres Tjeneste. Kan hænde, at en og anden ikke burde have staaet i Tjene-

sten, der var dog vist mange, som gik ind i den med Alvor og forrettede den med Frygt og Bæven. Det blev en lang Kæde af Præster! Og nu staar saa jeg paa Pladsen og skal udfylde den Tjeneste, der blev mig betroet! Min Gud, hvorledes kan du bruge mig?

Alle disse Tanker kom til at præge Præstens Tjeneste. Var det da underligt, at han blev grebet af en stærk Følelse af sin egen Lidenhed i den store, den herlige Tjeneste?

Selv skal han ogsaa en Gang afløses — hans Navn glemmes „som Sne, der faldt i Fjor“:

I Gaar vi kom, i Morgen alt
er vore Dage sammentalt.

Det er dog ikke dette, det kommer an paa — derpaa ligger der kun liden Vægt. *Men hvorledes vil hans Tjeneste blive vurderet?* Ikke blot af Mennesker — af dem, der kom efter ham, og af dem, der blev tilbage, men af *Tjenestens Herre?* „Agtede *han* mig for tro, idet han satte mig til en Tjeneste?“ Hvor er der da megen Aarsag til at ydmyge sig og bede Gud om Tilgivelse for Forsømmelighed, om Kraft til at arbejde videre i Frimodighed! Men hvor det da ogsaa bliver en Lyst og Fryd at tjene den Herre, om hvem der videre staar i Ordinationssalmen:

Men, Jesus Kristus! dine Aar
ej løbe ud, mens Verden staar!

Var ikke selve denne ældgamle Kirke, der stod urokket ned gennem Tiderne, en Prædiken netop

om dette? Var den ikke som et herligt Vidnesbyrd om Herrens Uforanderlighed, baade hans Trofasthed og hans tilgivende Naade? En Prædiken med samme Thema som Salmens Ord:

Vi har en Herre, der alting mægter, —
— hans Naade rækker til tusind Slægter,

— ogsaa til den Slægt af Præster, som er og som kommer.

Her, og her alene, finder Præsten det bærende Grundlag for sin Tjeneste, og herudfra faar han Frimodighed til at tro, at Gud har Brug for ham paa dette Sted, hvor han nu staar, og at hans egen Gerning, hvor lille og beskeden den end er i Forhold til Guds Riges store Arbejde, dog har sin Betydning og sin Værdi.

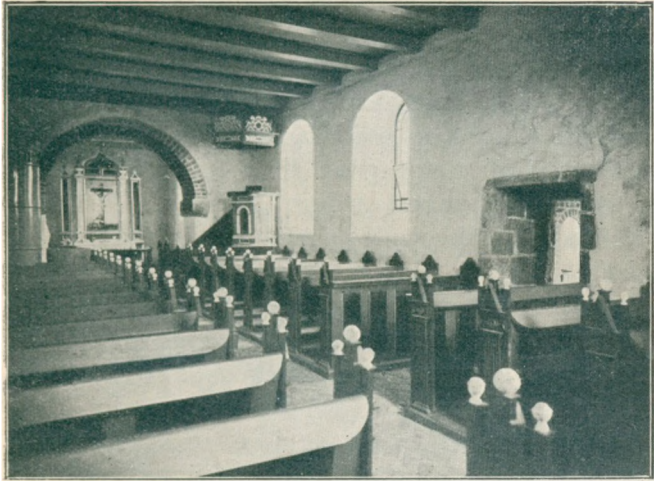
Digteren Kaalund vurderer et Sted sin Digtergerning med følgende kønne lille Vers:

Yder min Sang blot et lille Frø
til Aandens evige Sommer,
saa lad kun mit Navn forglemmes og dø;
Koraldyret lig i den dybe Sø
jeg bygger dog med paa den voksende Ø
og bereder den Verden, der kommer.

Præsten skal opdrages til at gøre sin Gerning under et ganske lignende Synspunkt. Det med Navnet — det gør intet til Sagen! Men at faa Lov til i al Ubemærkethed og Stilhed at nedlægge „et Frø til Aandens evige Sommer“, at være med til det store Opbygningsarbejde: „at berede den Verden, der kommer“ — ja, hvor er

det en vældig Naade, og hvor bliver da Tjenesten
herlig! Men da bliver det hans Bøn:

Og naar i alt de findes tro,
lad i dit Hus dem altid bo;
gaa ind og ud med Lys og Fred
og frydes ved dets Dejlighed.

Det indre af Arnborg Kirke.

Fot. C. Jørgensen,
Herning.

Fra Bakkens Top.

Dagens Gerning er til Ende.
I den lune Sommeraften gaar Præsten med sin Hustru op paa Bakken vest for Præstegaarden. Lidt tungt gaar det i Stiens løse Sand op gennem Lyngen, videre gennem Plantagen helt op paa Bakkens Top med den fredede Kæmpehøj.

Skyggerne begynder at blive lange, og Solskæret lægger sig snart rødgyldent over den store Slette, der ligger foran Bakkens Fod, og som udgør Størsteparten af Sognet. Her veksler Hede med dyrkede Agre og venlige smaa Plantninger om Huse og Gaarde. Solen skinner over det altsammen og faar alle de vestlige Ruder til at glimre som Smaasole. Præstefolkene har været der længe nok til at kende alle dem, der bor bag Ruderne, og ved, at de har mange Venner iblandt dem — ogsaa Venner, der beder for dem og deres Gerning.

Derfor elsker de den vide Udsigt fra Bakkens Top.

De kan heroppe fra ligesom se alle de kendte

Ansigter og kan favne dem alle i Tankerne. Blandt alle disse Mennesker i Husene og Gaardene derude har de faaet deres Gerning, og fra Bakkens Top kan de, naar Dagen er til Ende, gøre sig selv Regnskab for det, der blev udrettet.

Hvor det da ofte blev dem til Velsignelse saadan at have et højt Sted, hvorfra de kunde se ud over deres Arbejdsmark!

* * *

Hvor der er stille og fredfyldt deroppe!

Inde i Granerne synger Fuglene deres Aftensang, medens de sidste Solstraaler forgylder deres Vinger. Tonerne er saa rene og bløde — det klinger som en Bøn, der stiger mod Himlen.

En forsinket Hare springer hjem igennem Lyn-gen uden at bekymre sig stort om Folk — jo, Morten kender nok Fredningstiden!

Pludselig lyder der som en syngende Vrinsken, en ubeskrivelig vibrerende, langtrukken Tone gennem Luften — fjern som fine, dirrende Strøg af en Violinbue, lige med ét ganske nær, og saa igen langt borte, hendøende i Stilheden — — Det er den dobbelte Bekkasin — og nu véd man da, hvorfor Jyden kalder den Horsegøgen*). Med hurtige Vingeslag flyver den af Sted i en uhyre Højde for saa pludselig at styrte sig ned til sin Mage i Reden. Det er Horsegøgens Elskovsleg.

Langt mod Øst skinner der paa fjerne, mørke Banker smaa, hvide Prikker — stærkt lysende i Solen. Det er Kirker — Nørre Snede, Øster Ny-

*) eller Horsegummen, af Hors, en Hest.

kirke, Thyregod, Ejstrup, og hvad de nu hedder allesammen. Præstens øvede Øje kan fra Kæmpehøjen tælle mere end tyve Kirker — baade de gamle med de hvide Taarne — det er dem, der nu blinker derude — og de nye, røde Kirker med de spinkle Spir. De nye forsvinder næsten i Landskabet, men de gamle drager altid saa stærkt Øjet til sig. Det er, som udgaar der en dragende Magt over en fra disse Kirker, der ikke blot stemmer saa godt ind i Landskabet med de mørke Hedebakker, men som næsten er det samme, som Sømærket er for Sømanden ude paa Havet. De er som de faste Punkter — de rokkes ikke! Alt andet kan forgaa her paa Jord, Slægt efter Slægt svinde hen, Mennesker kan kæmpe og stride — midt i alt dette staar *Kirken* som sat af Gud, sat til at være som Sømærket, der viser Vej til den trygge Havn!

Øjet dvæler ved alle disse hvide Prikker, trofast lysende som Himlens Stjerner, og der lægger sig en dyb Fred over Sindet.

* *
* .

Nu gaar Solen i Bjerger. Hedebankerne i Vest kranses af en rødgylden Bræmme. Skyerne farves med Purpur. Solen gaar ind i sit Guldslet.

Og nu ringes den til Hvile fra den gamle, kulledede Kirke paa Brinken ved Aaen, der glider som et blinkende Sølvbaand gennem den mørke Slette.

Saa lyder Bedeslagene!

En fattig jordisk Genklang af det trefoldige Hellig, Hellig, Hellig, der toner gennem Himlene

— fattig og dog saa festligt for Sindet, der stemmes til Andagt. Bedeslagene skaber Højtid i fromme Hjerter!

Det lød saa fredfyldt ud over Heden i den uendelige Stilhed. Der var kun denne ene hellige Klang, og den gik lige til Sjælen.

Gud være lovet for Bedeslagene! De lyder jo dog ogsaa fra de mange Taarne, der løfter sig over den store By!

Lyt til dem, naar de klinger! Stands, du, som har saa travlt midt i al Storstadens pulserende Liv — stands og bøj dit Hoved, naar Bedeslagene lyder, og lad det være en Gudstjeneste — —

* * *

Præsten og hans Hustru staar endnu paa Bakkens Top. De staar der med Tak til den Gud, der gav dem den Gerning, der ligger udbredt for deres Øjne — Gerningen i alle Hjemmene, Gerningen i Kirkerne, og staar der med Bønnen: „Herre, lad det dog lykkes.“

Nu kan de se Ringeren gaa hen over Kirkegaarden. Han løser en Ged ved Kirkegaardsdiget og gaar stille hjem til sit med Geden bag efter sig i Rebet.

Den lyse Nat svøber sig om By og Land.

Et enkelt Hundeglam høres langt ude.

Saa bliver alting stille. Heden sover.

Præstefolkene gaar hjem Arm i Arm — hjem til Hvile og den gryende Dag.

Tilbageblik.

Siden har jeg saa de mange Gange i Tankerne været paa Bakkens Top og set ud over Sognet.

Dør gaar den lige, ensformige Kirkevej til Filialkirken, forbi „Excellencens“ Hedegaard, hvor det gror saa kønt — og dør gaar den brede Chausee og dør Byvejen ned over den gamle, skrøbelige Træbro.

Disse Veje, som jeg saa mange Gange færdedes paa, og hvor jeg fik saa mangen en Passiar med Folk! Enten det nu var med Posten, der gik tungt med Posttasken paa Ryggen og med Kæp i Haand — eller med hin halvt filosofiske, spekulative Vejmand, hvis eneste Sorg det var, at Messingbogstaverne paa hans Kasket maatte tydes som „Amtsvejmand“ og ikke „Amtmand“, — eller med Folk, der skulde til Købmands eller Mejeriet.

Og fra Bakkens Top ser jeg igen de mange Hjem, hvor vi altid fik en god Modtagelse og et hjerteligt Velkommen — baade de Hjem, der i aandelig Henseende stod tilbage, og hvor det

bedste: levende Kristendom manglede — og de Hjem, hvor Guds Aand var inden Døre. Og blandt disse Hjem saa igen de enkelte, der stod os allernærmest — den snævrere Kreds af kære, trofaste Venner, hos hvem vi gik ud og ind, og med hvem vi delte alt, baade Glæder og Sorger. Og fremfor alle: hint herlige, beskedne Hjem derude ved Mosen, — dette i Sandhed hellige Hjem, hvor der var som i et Paradis. Altid denne ægte, kristne Aand, der lyste ud af deres gode, aabne Øjne! Altid denne Redebonhed til med inderlig Hjertensgodhed og fin, taktfuld Klogskab at forstaa Mennesker og ikke mindst Præsten! Altid denne sjeldne, dybe Ydmyghed og Trang til Guds Naade, og altid denne Glæde over alt skønt og rent og godt! Og denne dybe Smerte, da vi maatte skilles — de for at blive, vi for at drage bort — ja, dét var svært!

Saa træder I frem for mit Blik, saa levende og nære, skønt der er baade Land og salten Sø imellem os. Vi véd, at intet kan skille dem, der er knyttede sammen i Guds Kærligheds Baand, og vi véd, at vi skal mødes igen. Derfor strømmer Hjertet over af Tak til Gud og vor Frelser for al hans Naade og det straalende Haab, som Herren gav sine Børn.

Og idet jeg atter staar paa Bakkens Top, saa dukker ogsaa Kirkerne frem — baade den gamle, kullede og den nye med Tagrytteren og de takkede Gavle og med alle Højtidsstunderne derinde i Menighedens Forsamling.

Og Missionshuset og Præsteboligen med Haven i kraftig Opvækst i Læ af Plantagen nedenfor Bakken med den langstrakte, herlige Udsigt.

Alle disse Steder laa altsaa Gerningen, der skulde gøres! Hvorledes blev den gjort? Ak, jeg véd, at mig tilhører mit Ansigts Blusel — der var saa meget, der skulde være gjort anderledes eller meget bedre, og der var saa meget, der ikke lykkedes — men Gud være takket og priset, der var ogsaa det, der opmuntrede, og der var vel det, der af Guds Naade lykkedes.

Og jeg skylder Sognet og det hele Herred saare meget. Jeg kom dertil som ung Præst og skulde lære at arbejde i Guds Menighed, i Kirker og i Hjem. Den unge Fugl skulde lære at flyve — og om han i nogen Maade har lært saa meget, at Vingerne kan bære, saa har han lært det i Hammerum Herred.

Saa blev det en rig Tid paa Oplevelser og dybe Erfaringer — en Tid, der fik sin største Betydning som en Forberedelse til Præstegerningen under helt andre Forhold: i Storstadens pulserende Mylr, med et kraftigt og stærkt organiseret Menighedsliv med de mange Opgaver, og hvor Tempoet er et helt andet, hurtigere og mere elektriserende, end det var paa Heden, men hvor Maalet for Arbejdet er ganske det samme:

Sjælens Frelse til Guds Ære.

